

ΨΗΦΙΑΚΟ ΕΥΡΩ : ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

Η άνοδος του bitcoin αλλά και το λανσάρισμα του ψηφιακού νομίσματος Libra (πρόσφατα μετονομασθέν σε “diem”) από την πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης Facebook, οδήγησαν στην ιδέα της δημιουργίας ενός επίσημου ψηφιακού νομίσματος, που θα εκδίδεται και θα ελέγχεται από Κεντρικές Τράπεζες. Οι Κεντρικές τράπεζες σε όλον τον κόσμο άρχισαν να εξετάζουν προσεκτικά τη δημιουργία δικών τους ψηφιακών νομισμάτων, γνωστών ως CBDCs. Η Κίνα πραγματοποίησε ήδη δοκιμές του ψηφιακού γουάν, με πρόσφατο παράδειγμα μια λαχειοφόρο αγορά, η οποία διεξήχθη τον Οκτώβριο στην επαρχία Shenzhen. Στο συγκεκριμένο «πείραμα» οι νικητές έπρεπε να κατεβάσουν στα κινητά τους τηλέφωνα μια εφαρμογή μέσω της οποίας είχαν πρόσβαση σε ένα ψηφιακό πορτοφόλι. Η πρόσβαση σε αυτό ήταν εφικτή, χωρίς την ανάγκη να υφίσταται κάποιος τραπεζικός λογαριασμός στο όνομά τους και τους έδινε την δυνατότητα να δαπανήσουν τα ψηφιακά γουάν σε συγκεκριμένα καταστήματα, που συνεργάζονταν με την τοπική κυβέρνηση για το εν λόγω πείραμα. Πριν από λίγες μέρες η κινεζική εταιρεία ηλεκτρονικού εμπορίου JD.com ανακοίνωσε ότι θα γίνει το πρώτο ηλεκτρονικό κατάστημα αγορών, που θα δεχθεί το ψηφιακό γουάν ως εναλλακτικό τρόπο πληρωμής. Στο πλαίσιο αυτό, η Κίνα ετοιμάζεται για το δεύτερο μεγάλο «πείραμα» του ψηφιακού της νομίσματος με 20 εκ. γουάν να μοιράζονται πάλι μέσω λαχειοφόρου αγοράς και τους νικητές να δαπανούν τα ψηφιακά γουάν στην πλατφόρμα αγορών της JD.com.

Και ενώ αυτή είναι η σημερινή οικονομική πραγματικότητα στην Κίνα, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αναζητά με τη σειρά της μια ψηφιακή νομισματική μονάδα, που θα ενταχθεί στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η πρόσφατα δημοσιευμένη έκθεση της ΕΚΤ σχετικά με την πιθανή έκδοση ενός ψηφιακού ευρώ εξετάζει, μεταξύ άλλων, τις αρχές και τις απαιτήσεις, που θα πρέπει να πληρούνται στην περίπτωση που προχωρήσουμε στην έκδοσή του. Η έκθεση αποτελεί αντικείμενο της δημόσιας διαβούλευσης, που ξεκίνησε στις 12 Οκτωβρίου 2020 και αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Ιανουάριο του 2021.

Σε ποιά σημεία όμως διαφοροποιείται το ψηφιακό ευρώ από τα υπάρχοντα κρυπτονόμισμα, όπως το bitcoin; Μπορούμε να θεωρήσουμε ότι το ψηφιακό ευρώ είναι ένα κρυπτόνμισμα; Οι άξονες στους οποίους κινείται η ΕΚΤ για την πιθανή έκδοση του ψηφιακού ευρώ είναι η εύκολη πρόσβαση, η σταθερότητα, η ασφάλεια, η αποδοτικότητα, η προστασία προσωπικών δεδομένων και η συμμόρφωση με τον νόμο. Η βασική διαφοροποίηση με τα κρυπτονόμισμα είναι το γεγονός ότι το ψηφιακό ευρώ θα ελέγχεται από κεντρική τράπεζα. Με λίγα λόγια, όσοι επρόκειτο να χρησιμοποιήσουν το ψηφιακό ευρώ θα μπορούν να το εμπιστευτούν, όπως ακριβώς τα μετρητά, καθώς θα εκδίδεται ως μια μορφή χρημάτων κεντρικής τράπεζας χωρίς κινδύνους (risk-free) και θα παραμένει στην ευθύνη της ανά πάσα στιγμή. Αντιθέτως, η αξία των κρυπτονομισμάτων είναι αρκετά ασταθής, καθώς δεν αποτελούν ευθύνη κάποιου οντότητας και δεν υπάρχει αξιόπιστο πλαίσιο τόσο για την διατήρησή της αξίας τους όσο και για την προστασία των κατόχων τους.

Τα επόμενα ερωτήματα που τίθενται αφορούν στην αναγκαιότητα έκδοσης του ψηφιακού ευρώ και στον τρόπο συνύπαρξής αυτού με τις ήδη υπάρχουσες μορφές χρήματος. Ειδικότερα, για ποιούς λόγους η έκδοση ενός επίσημου ψηφιακού

νομίσματος είναι αναγκαία; Το ψηφιακό νόμισμα θα μπορεί να συνυπάρξει με τα μετρητά ή θα τα καταργήσει; Η ΕΚΤ έχει καταστήσει σαφές ότι η έκδοση του ψηφιακού ευρώ θα εξασφαλίσει περισσότερες επιλογές πληρωμής και θα συμπληρώσει τη χρήση μετρητών. Τα μετρητά, άλλωστε, διαθέτουν μοναδικά χαρακτηριστικά, όπως η διασφάλιση της ιδιωτικής ζωής και η δυνατότητα χρήσης τους χωρίς καμία τεχνική υποδομή, που δεν δύνανται να αντικατασταθούν. Εντούτοις, ενώ τα μετρητά παραμένουν το κυρίαρχο μέσο πληρωμών στη ζώνη του ευρώ συνολικά, έχει παρατηρηθεί ότι η χρήση τους έχει φθίνοσα πορεία. Είναι γεγονός ότι στην εποχή της πανδημίας του COVID-19 οι συνήθειες πληρωμών αλλάζουν γρήγορα και απροσδόκητα με τις ηλεκτρονικές πληρωμές και το ηλεκτρονικό εμπόριο να κερδίζουν ολόένα και περισσότερο έδαφος. Αυτή η διαρκώς μεταβαλλόμενη πραγματικότητα ενδέχεται να υποκρύπτει αρκετούς κινδύνους, αν αναλογιστεί κανείς τα προβλήματα που μπορεί να ανακύψουν. Πρόσφατο είναι το παράδειγμα του πανευρωπαϊκού “μπλακ αουτ” στο διατραπεζικό σύστημα πληρωμών (TARGET 2), όπου λόγω της ύπαρξης τεχνικού προβλήματος κατέστη αδύνατη η διατραπεζική μεταφορά κεφαλαίων. Τέτοιου είδους προβλήματα διαταράσσουν τις πληρωμές και διαβρώνουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα εν γένει. Ένα ασφαλές και αξιόπιστο ψηφιακό νόμισμα θα μπορούσε να αποτελέσει πιθανό μηχανισμό έκτακτης ανάγκης σε τέτοιες περιπτώσεις. Σε κάθε περίπτωση, η αναγκαιότητα ενός ψηφιακού ευρώ έγκειται σε μεγάλο βαθμό στην πιθανότητα επικράτησης άλλων ανταγωνιστικών ψηφιακών νομισμάτων από τον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα.

Στο πλαίσιο αυτό, η έκθεση της ΕΚΤ εξετάζει διαφορετικά σενάρια σχεδιασμού του ψηφιακού νομίσματος και εντοπίζει την νομική βάση, που δύνανται να εφαρμοστεί στην εκάστοτε περίπτωση. Συγκεκριμένα, στην έκθεση αναλύονται διάφορα σενάρια κατά τα οποία το ψηφιακό νόμισμα σχεδιάζεται προκειμένου να επιτελέσει διαφορετικούς σκοπούς. Μεταξύ των σεναρίων που αναλύονται, εντοπίζουμε εκείνο, που δίνει το μεγαλύτερο περιθώριο διακριτικής ευχέρειας στο Ευρωσύστημα. Πρόκειται για το σενάριο, σύμφωνα με το οποίο το ψηφιακό ευρώ εκδίδεται ως μέσο ισοδύναμο με το τραπεζογραμμάτιο. Σε αυτήν την περίπτωση, νομική βάση έκδοσης του ψηφιακού ευρώ θα αποτελέσουν το άρθρο 128 παρ. 1 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 16 του καταστατικού του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (τραπεζογραμμάτια). Μολονότι το προηγούμενο δικαίω της ΕΕ θέλει τα τραπεζογραμμάτια, που εκδίδονται υπό τους όρους του άρθρου 128 παρ.1 ΣΛΕΕ να είναι τα μόνα που απολαμβάνουν καθεστώς νόμιμου χρήματος, ούτε η ΣΛΕΕ ούτε το καταστατικό του ΕΣΚΤ αποκλείουν ρητά την έκδοση από το Ευρωσύστημα περιουσιακών στοιχείων ή υποχρεώσεων εκτός των τραπεζογραμμάτων ευρώ. Σε κάθε περίπτωση, το δικαίωμα έκδοσης τραπεζογραμμάτων θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι περιλαμβάνει το δικαίωμα καθορισμού της μορφής ή του μέσου αυτών. Η έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το προηγούμενο δικαίω της ΕΕ δεν αποκλείει τη δυνατότητα έκδοσης του ψηφιακού ευρώ, ως νόμιμου χρήματος.

Αν πράγματι υλοποιηθεί το ως άνω σενάριο, το ψηφιακό ευρώ θα μπορεί να αποθηκεύεται εκτός του τραπεζικού συστήματος, σε ένα ψηφιακό πορτοφόλι. Εντούτοις, θα πρέπει να αναλογιστούμε κατά πόσο μια τέτοια εξέλιξη θα επηρεάσει την λειτουργία των εμπορικών τραπεζών και την χρηματοπιστωτική σταθερότητα εν γένει. Η ίδια η ΕΚΤ έχει εκφράσει τις ανησυχίες της, ως προς τις επιπτώσεις, που

μπορεί να έχει η έκδοση ενός ψηφιακού νομίσματος στις τραπεζικές καταθέσεις. Με δεδομένο ότι δεν γνωρίζουμε τον τρόπο, με τον οποίο θα σχεδιαστεί και θα εφαρμοστεί το ψηφιακό ευρώ, το πρώτο εμφανές πρόβλημα, που διακρίνουμε είναι ότι μια αυξημένη ζήτηση για αυτό, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσεως, μπορεί να εκτοπίσει την σταθερή πηγή χρηματοδότησης των τραπεζών. Το σενάριο που θέλει τις τραπεζικές καταθέσεις να μειώνονται, επηρεάζει άμεσα την ικανότητα των τραπεζών να χορηγούν δάνεια και κατ'επέκταση τις ωθεί στην ανάληψη μεγαλύτερων κινδύνων, που συνεπάγονται μεγαλύτερες αποδόσεις, προκειμένου να αντισταθμίσουν μέρος των χαμένων εσόδων τους. Οι επιπτώσεις του ψηφιακού νομίσματος στις τραπεζικές καταθέσεις είναι μόνο μία περίπτωση, στην πληθώρα κινδύνων, που μπορούν να ανακύψουν και πρέπει να ληφθούν υπόψη. Ο σωστός σχεδιασμός του ψηφιακού νομίσματος, τόσο σε επίπεδο τεχνικό όσο και επίπεδο νομικό, είναι εκείνος που θα εξολεώνει τελικώς ή θα περιορίζει την εμφάνιση τέτοιων κινδύνων.

Εν κατακλείδι, η πανδημία του COVID-19, η μείωση της χρήσης μετρητών και οι εναλλακτικοί τρόποι πληρωμών αποτελούν “το εναρκτήριο λάκτισμα” για μια νέα ψηφιακή εποχή. Η Ευρώπη διακρίνει την “αλλαγή στις προτιμήσεις”, με την αυξημένη ζήτηση για ψηφιακό χρήμα και δεν μπορεί να μείνει αμέτοχη στην διαρκώς μεταβαλλόμενη πραγματικότητα. Παραμένει ανταγωνιστική και πραγματοποιεί συζητήσεις για το δικό της ψηφιακό νόμισμα. Μένει να δούμε αν πράγματι το ψηφιακό ευρώ θα εκδοθεί και υπό ποιες προϋποθέσεις.

ΠΗΓΗ:

European Central Bank, [Report on a Digital Euro](#) (October, 2020)